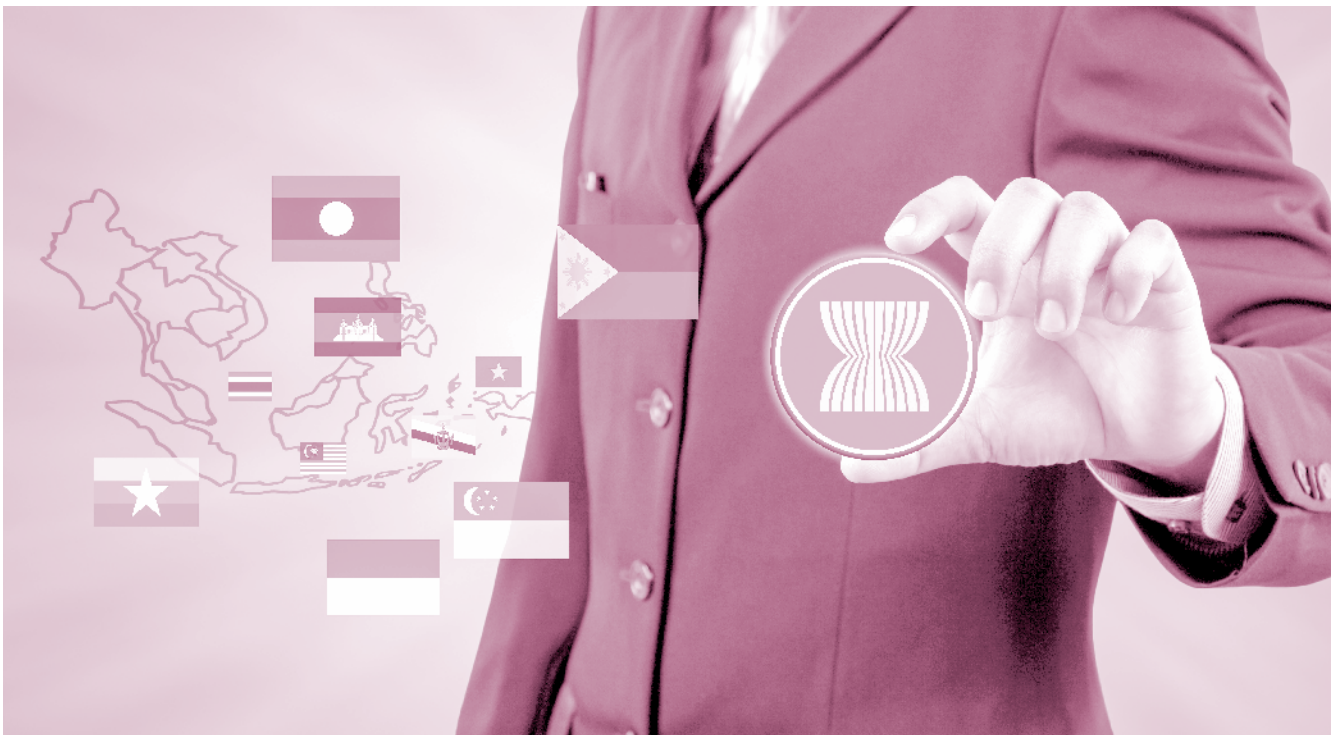

SMEs

ภายใต้ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน (ASEAN SMEs)

วิสาหกิจขนาดกลางและย่อม (Small and Medium Enterprises: SMEs) เป็นกลุ่มธุรกิจที่สำคัญของระบบเศรษฐกิจของประเทศต่างๆ ในภูมิภาคอาเซียน เนื่องจากเป็นกลไกหลักที่สนับสนุนการขับเคลื่อนกิจกรรมและการเติบโตทางเศรษฐกิจ เป็นแหล่งจ้างงานและการส่งออกที่สำคัญของระบบเศรษฐกิจเหล่านี้ เห็นได้จากตัวเลขเฉลี่ยทางสถิติ พบว่า วิสาหกิจเหล่านี้คิดเป็นร้อยละ 96 ของจำนวนวิสาหกิจทั้งหมดของระบบเศรษฐกิจในภูมิภาคอาเซียนและมีส่วนสร้างมูลค่าทางเศรษฐกิจประมาณร้อยละ 42 ของมูลค่ารวมทางเศรษฐกิจของภูมิภาค ส่งออกร้อยละ 25 ของมูลค่าการส่งออกทั้งหมดและจ้างงานถึงร้อยละ 73 ของการจ้างงานทั้งหมดในระบบเศรษฐกิจ เมื่อพิจารณาสถิติสัดส่วน ของจำนวนวิสาหกิจต่อจำนวนประชากร 1,000 คน ในแต่ละประเทศสมาชิก จะเห็นได้ว่าประเทศอินโดนีเซียมีตัวเลขสูงสุดที่ 196.9 กิจการ ตามด้วยไทย (43.94 กิจการ) สิงคโปร์ (35.15 กิจการ) บรูไน (23.99 กิจการ) และมาเลเซีย (22.89 กิจการ)

อาเซียนได้ให้ความสำคัญต่อ SMEs เป็นอย่างยิ่ง เนื่องจาก

เป็นแกนหลักของระบบเศรษฐกิจอาเซียน จึงมีแผนนโยบายอาเซียนสำหรับการพัฒนา SMEs 2004-2014 และแผนปฏิบัติการยุทธศาสตร์สำหรับการพัฒนา SMEs ของอาเซียน ค.ศ.2010-2015 ซึ่งเน้นเป้าหมายของแผนนโยบายฯ 2004-2014 ประกอบกับแผนงานต่อเนื่องจากแผนนโยบายฉบับนี้ยังได้รวบรวมมาตรการระดับภูมิภาคที่เกี่ยวกับ SMEs ทั้งหมด

วัตถุประสงค์ของแผนปฏิบัติการยุทธศาสตร์ สำหรับการ การพัฒนา SMEs ของอาเซียน ประกอบด้วย

1. การส่งเสริมความเป็นนานาชาติ (Internationalization) และระดับความสามารถในด้านการตลาดของ SMEs
2. การยกระดับความสามารถในการเข้าถึงแหล่งทุนของ SMEs
3. การเสริมสร้างความเข้มแข็งในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์และการสร้างความสามารถ (Capacity Building) ของ SMEs

4. การพัฒนาศูนย์บ่มเพาะธุรกิจและการพัฒนา SMEs ท้องถิ่น
5. การจัดตั้งศูนย์บริการ SMEs และโต๊ะบริการ SMEs ในอาเซียน (SMEs Service Center/ASEAN SMEs Service Desk) และ
6. การจัดตั้งกองทุนพัฒนาระดับภูมิภาคสำหรับ SMEs ในอาเซียน (ASEAN SMEs Regional Development Fund)

แผนปฏิบัติการยุทธศาสตร์ที่กำหนดขึ้น ครอบคลุมด้านการเข้าถึงแหล่งทุน การอำนวยความสะดวก การพัฒนาเทคโนโลยี การส่งเสริมการพัฒนาศักยภาพ SMEs เช่น การคัดเลือก SMEs ดีเด่น 1,000 แห่งในอาเซียนและการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ นอกจากการดำเนินงานตามแผนนโยบาย ฯ และแผนปฏิบัติการยุทธศาสตร์ฯ ที่กล่าวมาแล้ว ยังมีภารกิจหลักที่อยู่ระหว่างการดำเนินงานของ SMEs ซึ่งเป็นการดำเนินงานตามมาตรการ SMEs ที่ระบุไว้ในแผนงานจัดตั้ง AEC (AEC Blueprint) มาตรการที่สำคัญ มี 5 มาตรการ ได้แก่

1. จัดทำหลักสูตรร่วมในการฝึกอบรมผู้ประกอบการในอาเซียน
2. จัดตั้งศูนย์บริการครบวงจรสำหรับ SMEs ที่เชื่อมโยงระหว่างภูมิภาคและอนุภูมิภาคในประเทศสมาชิก
3. จัดตั้งสถาบันทางการเงินเพื่อสนับสนุน SMEs ในประเทศสมาชิกอาเซียน
4. จัดทำโครงการระดับภูมิภาคในการฝึกอบรมเจ้าหน้าที่เพื่อพัฒนาทักษะความสามารถโดยการแลกเปลี่ยนบุคลากรและการศึกษาดูงาน
5. จัดตั้งกองทุนเพื่อพัฒนา SMEs ในระดับภูมิภาค เพื่อเป็นแหล่งทุนสำหรับ SMEs ที่ประกอบธุรกิจในภูมิภาคอาเซียน

สำหรับประเทศไทย SMEs มีความสำคัญอย่างยิ่ง ปัจจุบันประเทศไทยมีผู้ประกอบการ SMEs จำนวนกว่า 2.9 ล้านกิจการ คิดเป็นร้อยละ 99.6 ของจำนวนวิสาหกิจทั้งหมด อยู่ในภาคการผลิตจำนวน 545,098 กิจการ ภาคการค้าและซ่อมบำรุง จำนวน 1,383,391

กิจการและภาคบริการ จำนวน 983,610 กิจการ ก่อให้เกิดการจ้างงานกว่า 10.5 ล้านคน หรือคิดเป็น ร้อยละ 77.8 ของการจ้างงานรวมทั้งประเทศ มูลค่า GDP ของ SMEs คิดเป็นสัดส่วนประมาณร้อยละ 37.1 ของ GDP รวมทั้งประเทศและมูลค่าการส่งออกของ SMEs คิดเป็นร้อยละ 28.4 ของมูลค่าการส่งออกของประเทศ ตัวเลขเหล่านี้จะเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว เพราะแต่ละปีจะมีผู้ประกอบการ SMEs เพิ่มขึ้น

ปัญหาสำคัญของ SMEs ไทย ในส่วนที่เกี่ยวกับ AEC ประการหนึ่งคือ ยังไม่ได้รับข้อมูลข่าวสารที่จำเป็นเกี่ยวกับเรื่องนี้อย่างทั่วถึง ดังนั้น ทั้งภาครัฐและผู้ประกอบการ SMEs ไทยจึงต้องร่วมมือพัฒนาศักยภาพและยกระดับความสามารถด้านต่างๆ ของกิจการประเภทนี้ อย่างเร่งด่วน เพื่อเตรียมรองรับการเปิดตลาดการค้าเสรี ทั้งสินค้าและบริการ ในตลาดที่จะมีการแข่งขันกันมากขึ้นนี้ ต้องมีการผลิตสินค้าและบริการให้ตรงกับมาตรฐานสากลและพร้อมรับกติกาทางการค้าที่เปลี่ยนแปลงไป

การพัฒนา SMEs นอกจากจะอาศัยความร่วมมือระดับภูมิภาคตามมาตรการและโครงการที่กำหนดไว้ในแผนนโยบายและแผนปฏิบัติการต่างๆ ที่กล่าวแล้ว ประเทศไทยยังมีหลายหน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชนที่รับผิดชอบ หรือเกี่ยวข้องทางใดทางหนึ่งในเรื่องนี้ด้วย

สรุปแนวทางการดำเนินงาน มาตรการและโครงการของหน่วยงานสำคัญบางแห่งที่มีปัญหา/อุปสรรคที่ผ่านมา ประเทศไทยมีหน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชนหลายแห่งที่มีหน้าที่รับผิดชอบ หรือเกี่ยวข้องกับการพัฒนา SMEs ที่สำคัญ ได้แก่ ธนาคารพัฒนาวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมแห่งประเทศไทย (SME Bank) สำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (สสว.) และสภาอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย

หน่วยงานที่มีหน้าที่รับผิดชอบโดยตรง ในเรื่องนี้ คือ สสว. ซึ่งมีแผนส่งเสริม SMEs ในหลายด้าน ขณะนี้การดำเนินงานอยู่ในแผนฉบับที่ 3 (พ.ศ.2555-2559) ประกอบด้วย 4 ยุทธศาสตร์ ได้แก่

1. ยุทธศาสตร์สนับสนุนปัจจัยแวดล้อมให้เอื้อต่อการดำเนินธุรกิจ SMEs ไทย

2. ยุทธศาสตร์เสริมสร้างขีดความสามารถในการแข่งขันของ SMEs ไทย

3. ยุทธศาสตร์ส่งเสริม SMEs ไทยให้เติบโตอย่างสมดุลตามศักยภาพของพื้นที่

4. ยุทธศาสตร์เสริมสร้างศักยภาพของ SMEs ไทยให้เชื่อมโยงกับเศรษฐกิจระหว่างประเทศ

สำหรับประเด็นเร่งด่วนในการพัฒนา ASEAN SMEs หากพิจารณาจากแนวโน้มอุปสงค์ในตลาดโลก ก็จะทราบถึงวิวัฒนาการของการดำเนินธุรกิจของ ASEAN SMEs กล่าวคือ วิสาหกิจส่วนใหญ่จะยังคงดำเนินธุรกิจกรรมทางการค้าระหว่างประเทศ ที่มุ่งเน้นการบุกตลาดของประเทศพัฒนาแล้ว ในระยะสั้นถึงระยะกลาง เนื่องจากตลาดดังกล่าวยังมีรายได้ในระดับสูงและมีความต้องการสินค้าอย่างต่อเนื่อง แต่ในระยะยาว จะเริ่มหันมาบุกตลาดเกิดใหม่ (Emerging Markets) ในกลุ่มประเทศอาเซียนด้วยกันเองและประเทศกำลังพัฒนามากขึ้น

ผลงานวิจัยของนักวิชาการและสถาบันวิจัย พบว่า ASEAN SMEs มีแนวโน้มที่จะให้น้ำหนักความสำคัญ กับตลาดในกลุ่มประเทศอาเซียนด้วยกันเองมากขึ้นในอนาคตและมากกว่าวิสาหกิจขนาดใหญ่ เมื่อเทียบกับประเทศนอกกลุ่มแม้จะอยู่ในภูมิภาคเอเชียเหมือนกันเช่น จีน

อย่างไรก็ตาม ASEAN SMEs ในภาพรวม ยังคงเผชิญกับประเด็นปัญหาที่ยังรอการแก้ไขและพัฒนาโดยเร่งด่วน เพื่อเตรียมความพร้อมสำหรับการรวมตัวเป็นประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนอย่างสมบูรณ์ในปี 2015 ที่กำลังจะมาถึง อันจะส่งผลให้ตลาดของกลุ่มประเทศอาเซียนรวมกันเป็นตลาดเดียว (Single Market) ซึ่งจะทำให้การดำเนินธุรกิจของ ASEAN SMEs เปลี่ยนแปลงไป ทั้งนี้ ประเด็นปัญหาและอุปสรรคสำคัญที่ ASEAN SMEs ต้องผลักดันดำเนินการมีทั้งหมด 4 มิติ ได้แก่

1. การเข้าถึงแหล่งทุน (Access to Finance) ยังคงเป็นปัญหาสำคัญที่สุด ในทุกประเทศสมาชิกของ ASEAN SMEs มาช้านานเนื่องจากวิสาหกิจส่วนใหญ่มีทรัพยากรและเงินทุนหมุนเวียนจำกัด ไม่มีหลักทรัพย์ค้ำประกันที่เพียงพอ มีพัฒนาการที่เชื่องช้าและมักถูกสถาบันการเงินที่ปล่อยสินเชื่อมองว่ามีความเสี่ยงสูง โดยเฉพาะวิสาหกิจที่เพิ่งเริ่มต้น 8 กิจการ (Start-up) หรือต้องการขยายกิจการ ดังนั้น ฝ่ายที่เกี่ยวข้องในด้านการกำหนดนโยบายเพื่อสนับสนุนสินเชื่อให้แก่วิสาหกิจเหล่านี้ จะต้องคำนึงถึงการจัดสรรสินเชื่อ (Credit Rationing) อย่างเป็นธรรมและทั่วถึง รวมถึงการยกระดับศักยภาพของวิสาหกิจให้สามารถวางแผนและบริหารจัดการทรัพยากรภายในได้อย่างมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น เพื่อส่งเสริมให้เกิดความน่าเชื่อถือและลดอุปสรรคของวิสาหกิจ ในการเข้าถึงแหล่งทุนต่างๆ ได้

2. ความสามารถทางเทคโนโลยีและนวัตกรรม (Technology and Innovative Capability) ASEAN SMEs ในกลุ่มประเทศอาเซียนเกือบทั้งหมด ยกเว้นสิงคโปร์ ยังด้อยสมรรถนะในด้านเทคโนโลยีและนวัตกรรม ดังจะเห็นได้จากความสามารถในการบริหารจัดการและใช้

ประโยชน์จากเทคโนโลยีในเชิงพาณิชย์และศักยภาพด้านการวิจัยและพัฒนาล้วนยังอยู่ในระดับต่ำ ส่วนหนึ่งของปัญหาเชื่อมโยงมาจากการขาดแคลนเงินทุนดังที่กล่าวมาแล้ว

3. ทักษะแรงงาน (Labor Skills) เป็นอีกประเด็นปัญหาหนึ่ง เนื่องจากวิสาหกิจเหล่านี้ยังคงขาดแคลน แรงงานทักษะขั้นสูงทั้งในเชิงปริมาณและคุณภาพ ผลผลิตภาพแรงงานโดยเฉลี่ย (Average Labor Productivity) ยังอยู่ในระดับต่ำโดยเฉพาะทักษะด้านการประยุกต์ใช้เทคโนโลยี การใช้ภาษาต่างประเทศและทักษะทางวิชาชีพที่สอดคล้องกับความต้องการของวิสาหกิจอย่างแท้จริง

4. การเข้าสู่ตลาดระหว่างประเทศ (Internationalization) วิสาหกิจจำนวนมากยังต้องเผชิญกับสภาพแวดล้อมทางธุรกิจและนโยบายที่ไม่เอื้ออำนวย ทำให้ไม่สามารถเข้าสู่ตลาดเป้าหมายได้อย่างเต็มที่ นอกจากนี้ ผู้ประกอบการยังขาดจิตวิญญาณของการเป็นเจ้าของกิจการ (Entrepreneurial Spirit) และทักษะด้านการบริหารจัดการ ยังไม่สามารถเข้าถึงข้อมูลได้อย่างครบถ้วน การแสวงหาหุ้นส่วนทางธุรกิจ (Business Partners) และการเข้าร่วมในเครือข่ายการผลิตของภูมิภาค (Regional Production Networks) ยังคงดำเนินการได้อย่างจำกัด รวมถึงยังมีปัญหาด้านการดำเนินงานให้ได้มาตรฐาน และการขอใบรับรองคุณภาพที่เกี่ยวข้องตามกฎหมายหรือข้อกำหนดระหว่างประเทศ

ปัญหาข้างต้นถือเป็นปัญหาสำคัญของ ASEAN SMEs ที่มีความสำคัญลำดับต้นๆ และจำเป็นต้องได้รับการแก้ไขปรับปรุงและพัฒนาโดยเร่งด่วน แม้ว่าจะยังมีประเด็นปัญหาในมิติอื่นๆ ด้วย เช่น การเข้าถึงปัจจัยการผลิต การบริหารจัดการต้นทุน การแข่งขันที่เป็นธรรมในตลาดกฎหมายธุรกิจระหว่างประเทศ เป็นต้น ประเทศสมาชิกในประชาคมอาเซียนจึงต้องตระหนักถึงประเด็นปัญหาเหล่านี้และร่วมมือกันอย่างจริงจังในการผลักดันแนวนโยบายและมาตรการต่างๆ เพื่อยกระดับประสิทธิภาพของ ASEAN SMEs อย่างเป็นรูปธรรมและยั่งยืนต่อไป

ที่มา: สถาบันระหว่างประเทศเพื่อการค้าและการพัฒนา